

Omzien in verwondering:

Het maken van een boek over bosbeheer na het overlijden van Graaf Ortenburg

Ik voelde me zeer vereerd dat ik vorig jaar gevraagd werd als redactielid voor "een boek dat twee jaar na het overlijden van Graaf Ortenburg uit zou moeten komen". De graaf was op 13 oktober 2001 overleden, na eerdere gezondheidsklachten, maar voor veel mensen toch onverwacht. Na alle lovende "In Memoriams" en toespraken wilden de rentmeesters van Middachten een meer blijvend monument voor hem maken. Maar hoe doe je dat?

Er kwam al gauw een groot aantal sponsors over de brug voor een boek over bosbeheer en een beheerplan voor Middachten, gebaseerd op het gedachtengoed van de graaf. De lijst met sponsoren is hartverwarmend, en ook van buiten de bosbouw was er veel belangstelling. Hoofdsponsors waren bijvoorbeeld Ernst & Young, Bouwfonds Nederlandse Gemeenten, Provincie Gelderland en Alterra. Uit de bosbouwwereld deden verder mee de Bosgroep Midden Nederland, Buro Kolve, de KNBV en de Stichting Koningsschool Willem III en Emma. En dan noem ik nog niet eens lokale aannemers, notariskantoren, gemeenten, het Prins Bernhardfonds en de Rabobank. Maar ook in natura is er veel bijgedragen, en niet alleen door de redactieleden en auteurs zelf. Er is door allerlei mensen gezocht naar foto's, teksten, jaartallen, etc.. Het heeft veel opgeleverd. Hartelijk dank.

Graaf Ortenburg

Ik gun het iedereen om ook eens mee te maken hoe zo'n boek ontstaat. Zeer leerzaam en je leert de graaf echt kennen. Je merkt heel expliciet hoeveel er eigenlijk is veranderd in de Nederlandse bosbouw in het laatste decennium. En in die tijd – al vóór die tijd eigenlijk – heeft de graaf daarin een bijna onopvallende, maar heel constructieve rol gespeeld. Het blijkt echter niet zo simpel om de veranderingen in de Nederlandse bosbouw goed op een rij te zetten, zelfs midden in deze periode dat iedereen het "geïntegreerd" doet. Kleinschalig bosbeheer is in de mode, maar meestal verbazingwekkend slecht gedocumenteerd. Ook de graaf werkte niet veel met beheerplannen – hij keek liever in het bos zelf rond-

en de indruk bestond dat hij erg weinig op papier heeft gezet. Dat bleek bij het spitwerk voor het beheerplan voor Middachten behoorlijk mee te vallen. Hij beschikte bijvoorbeeld naast een uitgewerkte beheervisie zelfs over woodstock gegevens. Hij had tenslotte meegedaan met het project Geïntegreerd bosbeheer. Maar meestal waren het losse aantekeningen of concept-verhalen. Volgens een anekdote gooide hij veel potentiële archiefmateriaal – zoals poststukken – in snippers in de prullenbak, en werd dit er soms weer zorgvuldig uitgevist door anderen.

Gelukkig heeft de graaf de laatste jaren voor zijn overlijden re-

gelmatig artikelen geschreven, o.a. in het kader van het project Geïntegreerd bosbeheer Gelderland. Hij heeft in zijn bos erg veel geprobeerd, o.a. na buitenlandse excursies met de Arbeitsgemeinschaft Naturgemässe Waldwirtschaft (ANW), waar hij al sinds de vijftiger jaren lid van was. Daardoor ziet zijn bos er hier en daar wat rommelig uit, maar daar heeft hij veel van geleerd. Hoe zou hij nu zelf een beheerplan schrijven voor zijn opvolgers? Zijn opvolgers kunnen minder dan hijzelf terugvallen op eigen ervaringen in het bos. Zijn de aandachtspunten van de graaf ook nog eens mooi in een boek te zetten, zodat anderen er ook iets aan hebben voor hun eigen beheer?

Het was duidelijk dat het niet alleen een herinneringsboek moest worden. Onder leiding van Age Fennema zou de redactie de rest zelf moeten uitzoeken. In de redactie zaten verder: Frits van der Kooij, Graaf D'Ansembourg, Bea Claessens, Gerard Koopmans, Jop de Klein. Een zelfsturend gezelschap, met diverse geboren stuurlieden. Na gloedvolle betogen, bijvoorbeeld over het al dan niet aanwezige verschil tussen Geïntegreerd bosbeheer en Pro Silva beheer, moest het meeste echte redactiewerk in het laatste uur van de vergadering gebeuren. In de eerste redactievergadering kwamen we dan ook niet veel verder dan dat het een stimulerend boek moest zijn, wel op basis van de herinneringen aan de graaf natuurlijk, maar in elk

geval toekomstgericht. Verder moest de inhoudelijke kwaliteit wel "wetenschappelijk" zijn, maar de stijl vooral niet. Een wetenschappelijke stijl –met als standaard hoofdstuktitels: inleiding, methoden, resultaten en discussie– is alleen voor wetenschappers handig om te lezen, omdat je snel kunt zien wat je kunt overslaan. Voor ons zou dit veel te saai worden. We dachten dus meer aan de vorm van een essay. Dat is een "Voor een ruim publiek geschreven, subjectief gekleurde verhandeling over een wetenschappelijk of letterkundig onderwerp met een goede stijl", volgens Van Dale (verkort). Dat zou onze doelgroep veel meer aanspreken.

Wacht eens even: wat IS eigenlijk

Zu Ortenburg - Outlook Express geleverd door HCCnet

Bestand Bewerken Beeld Extra Bericht Help

Nieuwb... Beantw... Allen be... Doorstur... Aldrukken Verwijds... Verzend... Adressen Zoeken

Zu Ortenburg

Mappen	Van	Onderwerp	Ontvangen
Verwijderde items	Age Fennema	vraag het de bomen	5-8-2003 12:31
Concepten	Age Fennema	Betr. Re: Doorgest: Laatste lood	4-8-2003 16:04
Belavia	Age Fennema	Betr. Re: Doorgest: Laatste lood	4-8-2003 16:01
China	Age Fennema	functienschrijving	1-8-2003 17:03
Engeland2003	Age Fennema	Re: Doorgest: Laatste lood	31-7-2003 8:58
hcc	Age Fennema	Doorgest: Laatste lood	29-7-2003 15:23
Instituut	Office	overlijdensjaar J.H. Becking	10-7-2003 12:02
KNSV	fred dijs	Re: essay Hussendorfer hertaald	7-7-2003 12:10
Ondemerringsraad	Age Fennema	Re: essay Hussendorfer hertaald	7-7-2003 12:10
pianos	Jop de Klein	Re: Fw: overlijdensjaar J.H. Becking	6-7-2003 23:36
Prive	Jop de Klein	Re: Fw: overlijdensjaar J.H. Becking	6-7-2003 23:34
smulweb (20)	Age Fennema	oosten slingeland	5-7-2003 14:13
Toos	fred dijs	Re: Fw: overlijdensjaar J.H. Becking	5-7-2003 10:25
VeTropBos	Laar, Jim van	RE overlijdensjaar J.H. Becking	4-7-2003 14:08
Willem III Emma	Age Fennema	Fw Middachten	4-7-2003 13:53
Zu Ortenburg	Laar, Jim van	RE overlijdensjaar J.H. Becking	3-7-2003 13:50
news.hccnet.nl	Jop de Klein	Fw artikel Hussendorfer	2-7-2003 20:39
Contactpersonen	fred dijs	Heybroek	2-7-2003 9:26
Ad Olsthoorn (thuis)	Age Fennema	Fw suggesties titels en inleiding	27-6-2003 15:30
Ad Olsthoorn (werk)	Age Fennema	Re:	27-6-2003 10:58
Age Fennema	Olsthoorn, Ad	FW voorletters	25-6-2003 11:48
Age Fennema	Olsthoorn, Ad	FW redactie vraag het	25-6-2003 11:48
Ben Hofmans	fred dijs	Interview 2	15-6-2003 13:33
Bert & Manjke Blesgraaf	fred dijs	Re: Het is geweldig dat je de natuur kunt volgen	9-6-2003 12:45
blcc	fred dijs	Re: Het is geweldig dat je de natuur kunt volgen	9-6-2003 12:43
Blesgraaf, Manjke & B...	Olsthoorn, Ad	FW Winterlinde	6-6-2003 15:01
borgmenbeheer@plen...	Olsthoorn, Ad	FW: Stukken	2-6-2003 13:20
hnutvoin@hccnet.nl			

Van: Age Fennema Aan: gerard koopmans, frits vd kooij (werk), frits vd kooij (prive), jop de klein, Bea Claessens, o.h. olsthoorn
Onderwerp: vraag het de bomen

Redactieleden, sorry voor de dubbele vragen, maar omdat jullie naast redactelid ook scribent zijn, toch graag even onderstaande vragen beantwoorden.

17 berichten, 0 ongelezen

U werkt offline

Impressie van de recente correspondentie in mijn mailbox "Zu Ortenburg".

*Bos op Middachten
(foto: Dick Brouwers)*

onze doelgroep? In de tweede redactievergadering hebben we het vooral daarover gehad, naast al wat snuffelen aan een inhoudsopgave. Je wilt natuurlijk dat iedereen zo'n boek gaat lezen, niet alleen uit eerbied voor de graaf, maar zeker ook omdat het eigen beheer van de lezer daarna onherkenbaar zou veranderen. Zoveel inspiratie wilden we meegeven! Maar zou dit ook gaan lukken? Na wat dromen over een subtiel wereldschokkend boek voor leken met een grote oplage, kwamen we toch uit op een boek vooral voor de vakwereld in het bosbeheer, maar zo toegankelijk geschreven dat een leek die een beetje in bos is geïnteresseerd het ook leuk zou vinden. We gingen ervan uit dat bezoekers van de Veluwezoom, bijvoorbeeld via interesse in het bos op Middachten, aan het lezen zouden kunnen slaan. Het boek zou daarom zo mooi uitgevoerd moeten zijn, dat het ook te verkopen zou zijn bij nabije bezoekerscentra van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Het opstellen van een inhoudsopgave met bijbehorende auteurs bleek niet eenvoudig. Het is heel makkelijk om daar een rom-

melkje van te maken met zomaar wat losse artikelen. Wij wilden juist een degelijke bijdrage leveren aan discussies over bosbeheer. De groepering van onderwerpen die we in een bepaald stadium hadden bedacht bleek uiteindelijk helemaal niet meer nodig, als we het maar in de goede volgorde zouden zetten. Nadat de inhoudsopgave perfect was, hadden we "alleen nog" de auteurs nodig voor de inzet van schrijftijd. Dat was uiteraard erg spannend, want zij zouden de inhoud moeten leveren van een wat ons betreft fantastisch boek. Als die inhoud niet komt, heb je niets, behalve een paar hoofdstukken die de redactie zelf zou schrijven. Gelukkig hebben vrijwel alle gevraagde auteurs voldaan aan ons verzoek. Als zij zichzelf minder geschikt vonden voor het onderwerp, hadden ze suggesties voor alternatieven. Veel bijdragen dragen een uniek karakter, omdat de auteurs zich echt persoonlijk uitgedaagd voelden en daarbij heeft de aimabele persoonlijkheid van de graaf natuurlijk ook een belangrijke rol gespeeld.

De auteurs wisten vooraf dat een eindredacteur de teksten zou be-

werken, om één toon in het hele boek te krijgen. Ze beseften echter niet wat dit inhield. De redactieleden voor het grootste deel ook niet. Fred Dijs heeft veel ervaring als eindredacteur, en zelfs ook in de bosbouw, omdat hij veel heeft gewerkt met Jaap Buis, zie de boeken *Anderhalve eeuw Schovenhorst* en *Staatsbosbeheer 100 jaar, Werken aan groen Nederland*. U zou ook teksten van Fred gelezen kunnen hebben via de publieksversie van het natuurbeleidsplan van LNV *De natuur terug, honderd Nederlanders over het bouwen van onland*. Hij gaat altijd zeer rigoureuus met teksten om. Als hij met zijn ijzeren logica onze terminologie niet begrijpt, geldt dat waarschijnlijk ook voor een groot deel van onze doelgroep. Hij probeert er vervolgens iets van te maken wat hem logisch lijkt. Dat blijkt dan niet altijd te kloppen. Ons jargon is soms wat verwarrend of zelfs taalkundig onjuist, dus kan tot misverstanden leiden: meereisende boomsoorten zijn geen meereizende boomsoorten of meerijzende boomsoorten, maar bosbouwers wensen geen streepje te gebruiken na "meer". Als u dit laatste voorbeeld niet meer kunt volgen, moet u die zin even opnieuw lezen. In de eerste versie van ons start-artikel stond de zin: "Dit nu is de kern". Een ijzersterke zin, vond ik. Vervolgens ontstond zó veel discussie over wat die kern dan precies was, dat het in elk geval anders moest. En neem nou het verschil tussen bodem en grond. Voor mij was het schokkend om te horen dat dit vaak door mensen als hetzelfde wordt gezien. Ik blijf denken dat het niet zo is. Door deze confrontaties wordt de auteur in feite gedwongen om goed te bedenken

wat hij eigenlijk bedoelt en om dat vervolgens beter uit te leggen. Een pijnlijk proces vaak, niet per sé een identiteitscrisis, maar waar soms wel een avondje goede wijn aan te pas komt. Na wat heen en weer corresponderen leidt dit wel tot een heel leesbare en correcte tekst en heeft de auteur, na de eerste schrik, vrijwel altijd wat geleerd. Ik dus ook. Fred, mijn welgemeend hartelijke dank.

In het boek staan bijdragen over allerlei onderwerpen. Uiteraard ook documentatie over Middachten en het beheer dat daar door de graaf en zijn beheerders gevoerd is, met interviews en mooie foto's, uitgezocht door een aparte beeldredactie. Maar verder staan er in het boek vooral uitdagende verhalen ter inspiratie: over het blessen van uw bos, over genetische diversiteit, over exoten, over betere strooiselkwaliteit door het gebruik van andere boomsoorten (nee, geen Ameri-

kaanse vogelkers), over wild-dichtheid op landschapschaal, over het beleid en u, over het laten groeien van waardevol hout, en over bos dat recreanten waarden. Een van de hoofdstukken heet: "Het bos bestaat niet". Dat is misschien wel het meest essentiële essay, opdat een beheerder goed bedenkt wat voor bos hij eigenlijk zélf wil. Hoe kan hij dat laten ontstaan? Gebruik de ideeën uit de andere hoofdstukken!

Bij het begin van het redactiewerk had ik ook een eigen doelstelling. Enige jaren geleden is het boek Geïntegreerd Bosbeheer uitgekomen, waar de graaf heel lovend over was vanwege de vele voorbeelden van bosbeheer die bezocht konden worden met behulp van de topografische kaartjes. Dat boek hebben de meeste bouseigenaren van het ministerie gekregen. Ons boek zou een boek moeten worden dat iedereen "wil hebben". We zullen het wel merken. Binnenkort wordt

het gepresenteerd op een openbaar symposium tijdens een KNBV vergadering op 31 oktober te Avegoor/Middachten.

Na enige tips van buiten de redactie is Matrijs in Utrecht als uitgever aangezocht, met Sight rentmeesters als co-uitgever. Matrijs heeft veel ervaring met dit soort uitgaven, vaak deels in de ideale sfeer. Matrijs heeft bijvoorbeeld ook het bovengenoemde boek bij het 100-jarig bestaan van SBB uitgegeven. Ik heb er alle vertrouwen in. Ik ben nu natuurlijk heel benieuwd hoe het boek "zich rond zal vertellen". De inhoud is prima gelukt, vind ik. De redactie heeft er na heel wat boeiende vergaderingen al een gezellig, afrondend etentje op zitten. Één vraag kan niet meer beantwoord worden: Zou de graaf het ook zo uitdagend geformuleerd hebben? Ik zie wel een bemoedigende glimlach voor me...

BERICHTEN

Een notabel domein; de geschiedenis van het Nederrijkswald

Bij uitgeverij Matrijs is onlangs het boek "Een notabel domein; de geschiedenis van het Nederrijkswald" verschenen. Het boek, geschreven door Klaas Bouwer, beschrijft tweeduizend jaar regionale bosgeschiedenis op basis van uitgebreid archiefonderzoek. De politieke economische en sociale kanten van de bosbouw, de ontginningen en de landgoederen worden uitvoerig beschreven. Ook

worden relaties gelegd met de ontwikkeling van de bosbouw en het landschap in Gelderland en in het aangrenzende Duitsland. Het Nederrijkswald is de oude naam van het uitgestrekte bosgebied ten zuidoosten van Nijmegen. De heren van de Gelderse Rekenkamer noemden het woud, waarover zij in de periode van 1559 tot 1795 het beheer voerden, een notabel domein. In de Romeinse tijd vormde dit bosgebied een geheel met het tegenwoordige Duitse Reichswald en werd het "Het Heilige woud der Bataven" genoemd.

Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel, ISBN 90-5345-229-x. Het boek kost tot 1 januari 2004 € 24,95, daarna € 29,95.